רב כהנא מתני. משום רבי חנינא בן תרדיון אמרו מחמיצין: **תפוח.** של תרומה: **שריסקו.** ונתנו לעיסת חולין: **לימא ר' חנינא היא.** דאמר חימוץ מעלית היא ואיסתכא דאיסתלא בתרומה ואסורה[ה]: **נוקשה.** לשון רעוע כלומר חמץ שפל: [ו] **מנחת חוטא.** מריבה היא וקשה לקמוץ שלא יהא קומץ חסר (ג) כשהוא מוחק בגודל מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה נוטר מן הקמצת יותר מדאי: **מגבלה במים.** ותהא נוחה לקמוץ דרחמנא לא אסר אלא שמן: **ר' יצחק סבר כמות שהוא.** עכשיו משערינן לקומץ הוה ליה קומץ מעליא ורבי אילא סבר לכמות שהן כאילו היה קמצת משערינן ונמצא יתר או חסר דאי עבה היא העיסה חסר נפתה [ז] [א] כמלא הקומץ אלא יותר משאם היה [ח] הקמצת ואם רך היא [ט] נתרבה נפחו [ג][במלא קומץ] וחסר אלמו(ג): **כמות שהן משערינן.** והוה ליה קומץ שוה כמות שהיא [ב] וא"כ אמאי פסל ר' אילא: **קסבר חריבה מכל דבר.** משמע ומנחת חוטא איקרי חריבה דכתיב וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה (ויקרא ז)[א]: **בשר העגל.** שלא היה בו כצילה: **ונתפח.** עד כצילה שכן דרך בשר העגל לתפוח: **או בשר** [י] **זקנה.** (ד) בהמה שהיה בו כצילה [יא] שכן דרך זקנה להתמעך משתערין לכמות שהן: [יב] **ור' יוחנן אמרי כמות שהן.** שניהו דמשמע כמות שהן עכשיו ובשר העגל טמא הואיל ועכשיו יש בו כצילה ובשר הזקנה שפתח טהור: **ור"ש ב"ר וריש לקיש** [יג] **לכמות** (ה) **שהן.** דאיתהו מפרשי ד)לברייתא דלכמות שהן שניהו דהיינו כמות שהיו מעיקרא ובשר העגל טהור ובשר הזקנה טמא: **טהור לשעבר.** קודם שתפח שלא היה בו כצילה: **וטמא כו'.** וקשיא לרש"י לקיש: **וכן בפיגול ונותר.** קס"ד דהכי משמע שאם נותר או פיגול הוא ולא היה בו כזית ועכשיו יש כזית חייב כרת האוכלו ואי מדרבנן [יד] ליכא כרת הואיל ומדאורייתא לאו שיעורא הוא: **וכן בטומאת פיגול ונותר.** דקי"ל בפרק כילד צולין (פסחים פה.) הפיגול והנותר מטמאין את הידים אפילו לא נגעה בהן טומאה משום תשלי דהוה כדמפרש התם וקאמר בשר עגל של פיגול או נותר שלא היתה בו כצילה ותפח ועמד על כצילה טמא מכאן ולהבא מדרבנן לטמא את הידים: **סלקא דעתך אמינא הואיל וטומאת פיגול ונותר.** לטמא את הידים מדרבנן הוא אפילו כי אית ביה שיעורא מעיקרא: **כולי האי בטומאה דרבנן לא עבוד רבנן.** דלימרו נמי כמות שהוא עכשיו משתערין לטמא טומאת טו] אוכלין לכצילה הואיל (ו) ואית ביה שיעורא קא משמע לן: **דמעיקרא לא הוה ביה.** ולא איסור הוא אלא מיא בעלמא: כי

[ה] בתפוחים משום רבי חנינא בן גמליאל אמרו מחמיצין רב כהנא מתני לה ברבי חנינא בן תרדיון כמאן אזלא הא דתנן [ו]תפוח שריסקו [א]ונתנו בתוך העיסה וחימצה הרי זו אסורה כמאן לימא רבי חנינא בן גמליאל היא ולא רבנן אפי' תימא רבנן נהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי א"ר אילא אין לך הקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא רב יצחק בר אבדימי אמר מנחת חוטא מגבלה במים וכשרה לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר כמות שהן משערינן ומר סבר לכמות שהיו משערינן לא דכולי עלמא כמות שהן משערינן ובהא קא מיפלגי דמר סבר [ב]מאי חריבה חריבה משמן ומר סבר חריבה מכל דבר: תנן התם [ג]בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעך משתערין לכמות שהן רב ור' חייא ורבי יוחנן אמרי משתערין כמות שהן שמואל ור"ש ב"ר וריש לקיש אמרי משתערין לכמות [ד] שהן מיתיבי בשר העגל שלא היה בו כשיעור ותפח ועמד על כשיעור טהור לשעבר וטמא מיכן ולהבא מדרבנן אי הכי אימא סיפא וכן [ד]בפיגול וכן בנותר אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דאיכא פיגול ונותר אלא אי אמרת דרבנן פיגול ונותר בדרבנן מי איכא אימא וכן בטומאת פיגול וכן בטומאת נותר סד"א הואיל וטומאת פיגול וטומאת נותר דרבנן היא כולי האי בדרבנן לא עבוד רבנן קא משמע לן ת"ש בשר זקנה שהיה בו כשיעור וצמק [ה] פחות מכשיעור טמא לשעבר [ו] וטהור מיכן ולהבא אמר רבה כל היכא דמעיקרא הוה ביה והשתא לית ביה הא לית ביה וכל היכא דמעיקרא לא הוה ביה והשתא [ז] הוה ביה מדרבנן כי

גו אוגרא חיטי שאל [ט]ז) לרבא אמר איזיל גרוף מה דתמותיהן ע"כ ירושלמי ושמא כל הני סברי כאביי דאמר מממילין אפילו בפני עצמן דאסר מלבא דאכישוגא וקי"ל כרבא דשרי ולפירוש זה מותר לעוש עיסה בצילים בפסח ובלבד שלא יערב במים אבל מלח שרי כמו ותיקא דאיכא מישחא ומילחא ומיהו יש לנטות ולהחמיר לעולם אפילו בלא מים נהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי והא דשרי רבא מלבא דאכישוגא משום דמי פירות אין מממילין קסבר כיון דאין מממילין חמץ גמור לא גזור להחמיר ולאוש דילמא נפקי מיא מהא ובלע אידך משום דמילחא דלא שכיחא הוא דאם היו מממילין חמץ גמור כיון שיש בו כרת היינו חושש אע"ג דלא שכיחא והא דאיכא ר"ש בן לקיש לשנוי מגבלה במים אע"ג דבלא מים נמי הוי חמץ נוקשה איצטריך לשנוי הכי משום רבי יהודה כדאמר לעיל דשיאור דרבי יהודה לר' יהודה לא אשיב חמץ לענין מנחות ואפשר דאפי' איסורא דאוריתא ליכא כדתנן בפ' ואלו עוברין (שם דף מח:) שיאור ישרף והאוכלו פטור דברי ר' יהודה להכי נקט ר"ש בן לקיש גבי עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת הא איסורא איכא לר"מ כדאית ליה ולר' יהודה כדאית ליה ומיהו מוותיקא קשיא לפירוש זה דשרינן ליה אע"ג דלא שמרוהו מחימוץ מדאסר במים ומילחא ושרי במשחא ומלחא: **תפוח שריסקו ונתנו לעיסה וחימצה הרי זו אסורה.** משנה היא במסכת תרומות פ"י (מ"ב) ואמרינן עלה בגמרא בירושלמי תני ר' יוסי מתיר ר' אחא ר' אבהו בשם ר"י בר ר' חנינא מה פליגא במחמץ במימיו אבל במחמץ בגופו מותר רבי יוסי [ח] בדעתיה כמה דו תמן אין תבשילו ברור כן אומר אין תבשילו חימוץ ברור פירוש דשרי גבי שבת בישול שאינו ברור דתנן פ' כירה (שבת דף לח:) גבי בילה לא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר וכולה סוגיא איתא נמי התם בפ' כירה (ה"ג) ובריש מסכת חלה ובפסחים בפ' כל שעה (ה"ד) בסופו:

אין לך שקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא. קלת קשיא [ט]לעיל בסוף פרק קמא (דף יא.) ה"ל למתניא גבי מחבת ומרחשת זו היא אחת מעבודות קשות שבמקדש: **ומר סבר חריבה מכל דבר.** ואפי' ר"ש בן לקיש דאמר בהקומץ רבה (לעיל דף כג.) הוא עצמו משכשכו בשירי הלוג היינו אחר קמיצה אבל קודם קמיצה לא כדברים התם שלא יקבע לה שמן בעוד שלא נקמצה: **ת"ש בשר זקנה בו'.** תימה מאי קושיא הא פלוגתא היא במתני' (לעיל נב:) דר"מ אמר אף (אם) [היא] היתה חסירה כו' סבר לכמות שהן משערין כדאמרי רבה ורב יוסף לעיל (דף נג:) ורבי יהודה סבר כמות שהוא משערין וי"ל דלא דמי דהתם טעמא דר"מ משום דעשרון סולת אמר רחמנא ולא עשרון עיסה ור' יהודה סבר דעשרון סולת קרינא ביה: **דמעיקרא לא הוה ביה והשתא אית ביה מדרבנן.** תימה דברים המגניב (שבת לא.) בעי רבא הוליא חלי גרוגרת לזריעה ותפחה ונמלך עליה לאכילה מהו מאי קא מבעיא ליה הא כיון דאילו לא תפחה ונמלך עליה לאכילה פטור דליכא שיעורא בשעת הנאה [ג] דמשום דתפחה לא מחייב טפי דהא אפילו עבד עקירה והנאה [ד] בחדא במחשבה אפילו לבתר דתפחה פטור דלכמות שהן משערינן מדאורייתא: אלא

מסורת הש"ס

גמ' ה) תרומות פ"י משנה ג ג) עוקצין פ"ב משנה ח **רש"י** ג) ל"ק ד) [למשנה] **תוס'** ה) ועיין רש"ק שהאריך ו) ל"ל מנחת נסכים ז) ל"ל ר"ל ח) [ירושלמי איתא לרבנן אמרין] ט) [עי' תוס' יומא מט: ד"ה והאוכל]

הגהות הב"ח

(ה) **גמ'** לכמות שהיו מימיו: (ג) **רש"י** ד"ה מנחת וכו' חסר כי כשהוא: (ג) **ד"ח** רבי יאקב וכו' וחסר סלמו דאי ס"ד כמות שהן כל"ל והד"ל: (ד) **ד"ח** אלו בשר זקנה של בהמה: (ה) **ד"ח** וכ"ש וכו' לכמות שהיו לאיתהו וכו' שהן שני דהייגו: (ו) **ד"ח** כולי האי וכו' הואיל ולא היה בה שיעורא:

הגהות צ"ק

[א] ממלא הקומץ וסלמו יותר מאלא היה קמצת: [ב] וא"ת: [ג] ומאוש: [ד] בחדא מחשבה:

הגהות

רש"י ד"ה ר' יצחק. שהן. ל"ל שהיו: (דברי נחמיה) **ד"ה כולי האי. ולטמא טומאת אוכלין לכביצה.** מי' אלו מחוקות: (דברי נחמיה)

תורה אור

רש"י א) וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וַחֲרֵבָה לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו: (ויקרא ז, י)

שיטה מקובצת

ה) בתפוחים. עיין תוס' לעיל (דף נ"ג ע"ב): ו) וצמק לפחות: ז) וטהור מכאן ולהבא אלמא כמות שהוא עכשיו משערינן דאי לכמות שהיה הוי (לה טהור) [ליה טמא] אפי' מכאן ולהבא: ח) והשתא אית ביה מדרבנן. פי' לר"ל ולר"י (דמן) [מן] התורה וה"ק דמצינו למימר כי פליגי בגון שצמק וחזר ותפח. תו"ח: ט) [ואסורה משום דשאור לטעמא עבידא ולא בטל כחו הס"ד ואח"כ מה"ד דחמץ גמור ומצה גמור לא הוי בינוני הוי: י) מה"ד הקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא: יא) נפחה ויש כמלא: יב) היה קמח ואם היה: יג) תיבות היא כמלא קמצה ל"ש: יד) בשר בהמה זקנה: טו) כביצה ונתמעטה וכרע ועמד על פחות מכביצה שכן דרך בשר: יז) שהן: רב ור' יוחנן: יח) לקיש אמרי: יט) מדרבנן מי איכא: כ) אוכלין בכביצה: כא) לרבנן אמרה ליה: כב) יוסי כדעתיה כמה דו. אמר תמן אין תבשילו ברור כן הוא אומר הכא אין:

מסכת מקואות

פרק ט' המשך משנה ב'

וְטִיט הַיָּוֵן, וְטִיט הַיּוֹצְרִים, וְגֵץ יָוָנִי. אֵיזֶהוּ טִיט הַיָּוֵן, זֶה טִיט הַבּוֹרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן, מִטִּיט הַיָּוֵן". טִיט הַיּוֹצְרִין, כְּמַשְׁמָעוֹ. רַבִּי יוֹסֵי מְטַהֵר בְּשֶׁל יוֹצְרִין וּמְטַמֵּא בְשֶׁל מַרְקָה. וְגֵץ יָוָנִי, אֵלּוּ יִתְדוֹת הַדְּרָכִים, שֶׁאֵין טוֹבְלִין בָּהֶן וְלֹא מַטְבִּילִין אוֹתָן.

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פט"ו מהלכות תרומות הלכה ד:
ח ב מיי' פי"ח מהלכות פסח"מ הלכה יד:
ט ג מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה ט ופי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ד:
י ד מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הל' ו:

רבינו גרשום

במי תפוחים. דמי פירות אין ממחמיצין: תפוח של תרומה שריסקו. והעיסה של חולין: נוקשה. עיסה שהוקששה ואינה לא חמץ גמור ולא מצה: יותר ממנחת חוטא לפי שהיא סולת יבש וקשה להשוות שלא יחסיר או שלא יותיר: רב יצחק אמר אין בה קושי לפי שאם מגבלה במים ואח"כ קומצה כשרה ובתר גיבול אין בה קושי (לפי שאם מגבלה במים ואח"כ קומצה כשיר' ובתר גיבול אין בה קושי[ט]) ר' אילא סבר לא מצי למקמץ לאחר גיבול דלכמות (שהן) שהי' קודם עד שהיה קמח משערין הקומץ ואילו קמץ לאחר גיבול שמא היה עבה או רכה ונמצא הקומץ יתר או חסר מקומץ קמח: ורב יצחק סבר כמות שהוא עכשיו משערינן וכי קמץ לאחר גיבול שפיר קמץ: בשר העגל שניתפח. שכך דרכו שהוא רבה בקדירה: ובשר הזקנה מתמעט. משתערין לכמות שהן קודם שניתפח אם היה בו כביצה מטמא טומאת אוכלין טהור לשעבר. אם נגעה בו טומאה קודם שתפח טהור לפי שלא היה בו כשיעור: וכן בפיגול ונותר שלא היה בו שיעור בתחילה ותפח ועמד על כשיעור חייב כרת האוכלו: פיגול ונותר מדרבנן מי חייב כרת מדרבנן: הואיל וטומאת פיגול ונותר דרבנן דמטמא את הידים כדאמרינן במס' פסחים דגזורו משום עצלי וחשדי כהונה: כולי האי בדרבנן להחמיר דלישתערי כמות שהן.

ט) כ"ה בכ"י במוקפין.